

rudaí-beo

Ár ngnáthóg scoile agus a slabhra bia

Súil thapa ar an gceacht

Oscail an ceacht le grianghraf de chúinne ciúin den scoil, nó le radharc air tríd an bhfuinneog, agus fiafraigh cé a d'fhéadfadh a bheith ina chónaí ann gan fhios dúinn. Múin an focal gnáthóg, agus ansin tabhair an rang amach chuig micreaghnáthóg amháin (lomán, carn duilleog nó fál) le gloiní formhéadúcháin agus tráidirí. Ar ais sa seomra ranga, déan liosta ranga de phlandaí agus d'ainmhithe in éineacht leis na daltaí. Cuir duilleoga marbha → míol críonna → lon dubh in ord ar an uirlis idirghníomhach flow-builder. Ansin tarraingíonn gach dalta slabhra difriúil ón liosta ranga sa Dialann Imscrúdaithe. Ina dhiaidh sin labhraíonn siad le páirtí faoin gcaoi a mbíonn rudaí beo ag brath ar a chéile.

Cuspóirí foghlama

- Liostaigh rudaí beo a aimsítear i micreaghnáthóg amháin i dtailte na scoile
- Tóg slabhra bia simplí le saighde a thaispeánann cé a itheann cad
- Mínigh go mbíonn na rudaí beo in áit ar leith ag brath ar a chéile

Roimh an gclog: réiteach

An lá roimhe sin, roghnaigh micreaghnáthóg shábháilte amháin a bhfuil teorainneacha soiléire aici, agus seiceáil an talamh le haghaidh gloine nó bruscair. Bailigh gloiní formhéadúcháin, tráidirí agus lámhainní; priontáil leathanach na Dialainne Imscrúdaithe. Mar phlean eile má bhíonn sé fliuch, lannaigh cártaí grianghraf de mhicreaghnáthóga agus tabhair isteach tráidire de bhruscar duilleog ó thailte na scoile.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
gloiní formhéadúcháin láimhe	1	péire	trealamh na scoile	roinn gloine formhéadúcháin amháin idir grúpa beag, nó breathnaíodh na daltaí go cúramach leis an tsúil lom
tráidirí éadoimhne le haghaidh bailiúcháin	1	grúpa	seomra ranga	boscaí lóin glana plaisteacha, nó clúdaigh bhoscaí mar thráidirí
lámhainní	1	dalta	ollmhargadh	láimhseálann na daltaí an bruscar duilleog le bata agus níonn siad a lámha go maith ina dhiaidh sin
cártaí slabhra bia (duilleoga marbha, míol críonna, lon dubh)	1	rang	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	scríobh na trí ainm ar nótaí greamaitheacha nó ar chláir bhána bheaga
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	páipéar bán agus an tasc líníochta céanna scríofa ar an gclár
cártaí grianghraf lannaithe de mhicreaghnáthóga	1	rang	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	ná taispeáin grianghraif de mhicreaghnáthóga ach ar an gclár bán idirghníomhach
tráidire de bhruscar duilleog (rogha eile don seomra ranga)	1	rang	faoin aer/an dúlra	ná húsáid ach cártaí grianghraf nó grianghraif ar an gclár bán idirghníomhach

Pointe sábháilteachta

Seiceáil an láthair le haghaidh gloine agus bruscair ar dtús. Bogann na daltaí go réidh agus ní dhéanann siad dochar d'aon rud beo a aimsíonn siad. Cuireann siad gach créatúr ar ais go díreach san áit a raibh sé. Ansin níonn siad a lámha nuair a bhíonn na tráidirí agus na gloiní formhéadúcháin curtha ar ais.

Céimeanna teagaisc

- **Cad is gnáthóg ann?:** Ná múin anseo ach an focal gnáthóg. Fág 'slabhra bia' agus 'brath ar' go dtí níos déanaí. Ceangail an focal leis an ngrianghraf nó leis an bhfíorchúinne ón gcuid Ag Tosú. Iarr dhá nó trí smaoineamh faoi bhia, faoi uisce, faoi fhoscadh nó faoi áiteanna folaigh. Coinnigh an plé ag an gclár gearr, ionas go bhfanfaidh an rang fiosrach don taiscéalaíocht amuigh.
- **Micreaghnáthóg a thaiscéaladh:** Coinnigh an rang ar fad le chéile ag láthair amháin. Ardaigh féin an lomán nó an ciseal duilleog ar dtús. Coinnigh na rudaí a aimsítear san áit ar féidir le gach duine iad a fheiceáil. Marcáil imeall gearr agus iarr ar thrí nó ar cheithre phéire teacht chun tosaigh ar feadh nóiméid nó mar sin. Idir an dá linn, fógraíonn na péirí atá ag breathnú an méid a thugann siad faoi deara. Malartaigh uair amháin má bhíonn am agat. Cuir gach rud beo ar ais go díreach san áit ar aimsíodh é sula bhfillfidh an rang ar an scoil.
- **Cad a d'aimsíomar?:** Scríobh liosta dhá cholún ar an gclár, Plandaí agus Ainmhithe/mionbheithigh, agus ná húsáid ach gnáthainmneacha. Spreag na daltaí le smaoineamh ar cé acu a dhéanann a mbia féin, cé acu a itheann duilleoga marbha, agus cé acu a d'fhéadfadh fiach a dhéanamh. Comhair na rudaí a aimsíodh níos mó ná uair amháin. Coinnigh an liosta le feiceáil don chéim slabhra.
- **Slabhra bia a thógáil:** Oibrigh an uirlis idirghníomhach flow-builder sa mhód taiscéalaíochta, leis an leagan amach slabhra agus na trí chárta. Ná nocht an t-ord ar dtús: fógraíonn na daltaí é agus tarraingíonn dalta deonach na cártaí. An sprioc: duilleoga marbha → míol críonna → lon dubh, le saighde 'á ithe ag'. Athinis na naisc os ard. Ansin fiafraigh cén treo a bhfuil na saighde ag díriú, agus cad a tharlódh dá n-imeodh na duilleoga marbha.
- **Ár slabhra bia a tharraingt:** Tarraingíonn na daltaí slabhra amháin ón liosta ranga, seachas an slabhra samplach atá ar an gclár. Siúil timpeall agus seiceáil ar dtús go bhfuil na saighde ag díriú an treo ceart agus go bhfuil na lipéid soiléir. Níl sa sceitse den ghnáthóg ach dúshlán breise roghnach. Má bhíonn daltaí i bponc, fiafraigh díobh cad a itheann duilleoga nó cad a d'íosfadh éan. Insíonn na daltaí a chríochnaíonn go tapa nasc breise amháin dá bpáirtí ó bhéal, seachas tuilleadh a tharraingt.
- **Rudaí beo ag brath ar a chéile:** Tabhair comhartha do na péirí labhairt ar feadh 45–60 soicind an duine faoin gcaoi a mbíonn na rudaí beo sa ghnáthóg a taiscéaladh ag brath ar a chéile. Ceangail an plé leis an slabhra ó thailte na scoile: cad a tharlódh dá n-imeodh na duilleoga marbha, nó dá mbeadh níos lú míolta críonna nó péisteanna ann? Tarraing amach uathu gur féidir le hathrú ar nasc amháin difear a dhéanamh do na naisc eile. Ansin glac le roinnt freagraí ó dhaltaí a chuireann a lámh suas.

Cad ba cheart a fheiceáil

Bí ag súil le rudaí mar mhíolta críonna, péisteanna, seilidí, damháin alla, caonach, féar nó nóiníní faoi lomán, i mbruscar duilleog nó le hais fáil. Is é seo an slabhra samplach: duilleoga marbha → míol críonna → lon dubh, agus na saighde ag díriú ar an rud a itheann an bia. Ba cheart go mbeadh slabhra difriúil le dhá nó trí nasc ón liosta ranga ar leathanaigh na dialainne, agus na saighde ag díriú an treo ceart. Is beag nach i gcónaí a bhíonn slabhra droim ar ais mar gheall ar mhearbhall faoi threo na saighde, seachas tuiscint mhícheart ar cé a itheann cad. Athinis é san ord seo: ábhar plandaí ar dtús, ansin an rud a itheann é, ansin an sealgaire.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Tarraingíonn na daltaí an tsaighead ón rud a itheann ar ais chuig an mbia, ag ceapadh go gciallaíonn sí 'téann chun ithe'.** Coinnigh na trí chárta suas agus athinis go mall: tá na duilleoga marbha á n-ithe ag an míol críonna; is féidir leis an míol críonna a bheith á ithe ag an lon dubh. Abair go gciallaíonn an tsaighead 'á ithe ag' nó 'tugann fuinneamh do'. Mar sin, díríonn sí i gcónaí ar an rud a itheann.
- **Ceapann na daltaí nach féidir le gnáthóg a bheith ach ina háit mhór fhiáin, agus nach féidir gur cúinne beag bídeach den scoil í.** Díriú a n-aird ar ais ar an lomán, ar an gcarn duilleog nó ar an bhfál agus abair arís: is gnáthóg í aon áit ina bhfaigheann rudaí beo bia, uisce, foscadh agus spás, fiú faoi lomán amháin.
- **Cumann na daltaí naisc le sealgairí nach bhfaca an rang riamh, mar shionnaigh nó mar shiorcanna, chun slabhra a chríochnú.** Coinnigh an liosta ranga le feiceáil agus ná ceadaigh ach orgánaigh a ainmníodh le linn na taiscéalaíochta. Tairg roghanna eile le tacaíocht ó thailte na scoile: bruscar duilleog → péist → lon dubh, nó féar → seilide → smólach.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Insíonn péirí nach bhfuil chomh muiníneach sin planda amháin agus ainmhí amháin duit le scríobh ar an liosta ranga. Don dialann, cuir tús leo le rud éigin glas agus fiafraigh díobh cad a d'íosfadh é. Ná seiceáil ach slabhra le dhá nasc, agus na saighde ag díriú ar an rud a itheann.	• Bíonn sé mar aidhm ag péirí muiníneacha trí rud bheo éagsúla a thabhairt faoi deara amuigh. Sa dialann, tógann siad slabhra le trí nasc ón liosta ranga agus deir siad os ard cé a itheann cé.	• Tar éis dóibh a slabhra féin a dhéanamh, fiafraigh díobh cad a tharlódh dá n-imeodh nasc amháin, nó déan dara slabhra ó bhéal uair amháin, as rudaí a d'aimsigh an rang amháin (mar shampla bruscar duilleog → péist → lon dubh), agus an riail chéanna maidir leis na saighde á húsáid fós.

Nasc traschuraclaim

Déan nasc le Tíreolaíocht agus le háiteanna in Éirinn a bhfuil aithne ag na páistí orthu. Bíonn an smaoineamh céanna faoi cé a itheann cad le fáil i bhfál sceach, i bportach agus ar an gcladach.

